

Bruxelles, 5. prosinca 2024.
(OR. en)

16525/24

**Međuinstitucijski predmet:
2024/0258(COD)**

LIMITE

**ELARG 177
COEST 703
CADREFIN 212
FIN 1098
ECOFIN 1466
BUDGET 67**

NAPOMENA O TOČKI „I/A”

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Br. preth. dok.:	14449/24
Br. dok. Kom.:	COM(2024) 469 final
Predmet:	Prijedlog UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za Republiku Moldovu

I. KONTEKST/UVOD

1. Komisija je 10. listopada 2024. Vijeću i Europskom parlamentu podnijela Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za Republiku Moldovu¹.
2. Nacrt uredbe temelji se na članku 212. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) (redovni zakonodavni postupak).
3. Radna skupina za proširenje i zemlje koje pregovaraju o pristupanju EU-u (COELA) raspravljala je o tom prijedlogu na sastancima 18. i 23. listopada te 6., 20. i 27. studenoga i postigla dogovor o tekstu iz Priloga ovoj napomeni.

¹ ST 14449 2024 INIT.

4. U Europskom parlamentu glavnu odgovornost imaju Odbor za vanjske poslove (AFET) i Odbor za proračune (BUDG). Izvjestiteljima su imenovani Siegfried Mureşan (EPP) i Sven Mikser (S&D). Očekuje se da će njihovo izvješće biti doneseno početkom sljedeće godine.

II. ZAKLJUČAK

5. Odbor stalnih predstavnika stoga se poziva da:
- a) potvrdi dogovor o tekstu općeg pristupa, kako je naveden u Prilogu ovoj napomeni i
 - b) preporuči Vijeću da postigne opći pristup, kako je naveden u Prilogu ovoj napomeni, pod točkom „A” na jednom od svojih sljedećih sastanaka kako bi se predsjedništvu omogućilo vođenje tih pregovora.

Prijedlog

UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA
o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za Republiku Moldovu

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,
uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 212.,
uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,
u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom,
budući da:

- (1) Unija se temelji na vrijednostima iz članka 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU), koje uključuju demokraciju, vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava. Te su vrijednosti dio kriterija za pristupanje utvrđenih na sastanku Europskog vijeća u Kopenhagenu u lipnju 1993. („kriteriji iz Kopenhagena”), odnosno uvjeta prihvatljivosti za članstvo u Uniji.
- (2) Proces proširenja temelji se na utvrđenim kriterijima, pravednim i strogim uvjetima te načelu vlastitih zasluga. I dalje je od ključne važnosti odlučno pridržavanje načela prema kojem se najprije rješavaju temeljna pitanja, koje iziskuje izrazitu usredotočenost na vladavinu prava, temeljna prava, funkcioniranje demokratskih institucija i reformu javne uprave, kao i na gospodarske kriterije. Napredak ovisi o provedbi potrebnih reformi za usklađivanje s pravnom stečevinom Unije od strane Republike Moldove (dalje u tekstu „Moldova”).

- (3) Ruski agresivni rat protiv Ukrajine dodatno je pokazao da proširenje predstavlja geostrateško ulaganje u mir, sigurnost i stabilnost. Unija je u potpunosti i nedvosmisleno predana perspektivi članstva Moldove u Uniji. Usmjerenost Moldove na Uniju i njezina predanost Uniji snažan su iskaz njezina strateškog odabira i položaja u zajednici vrijednosti. Put Moldove prema EU-u mora biti čvrsto utemeljen na opipljivom i konkretnom napretku u reformama.
- (4) U zajedničkom je interesu Unije i Moldove da se ostvari napredak u reformama političkog, pravnog i gospodarskog sustava te zemlje u cilju njezina budućeg članstva u Uniji te da se podupre njezin proces pristupanja. Perspektiva članstva u Uniji ima snažan transformacijski učinak koji uključuje pozitivne demokratske, političke, gospodarske i društvene promjene i **doprinosi jačanju otpornosti Moldove.**
- (5) Prije pristupanja potrebno je istaknuti neke prednosti članstva u Uniji. Gospodarska konvergencija među tim koristima zauzima središnje mjesto. Konvergencija Moldove s obzirom na BDP po stanovniku izražen u standardima kupovne moći i dalje je niska i iznosi 29 % prosjeka Unije te se ne povećava dovoljno brzo.
- (6) Budući da su pristupni pregovori s Moldovom započeli u lipnju 2024., važno je **pružiti potrebnu potporu** [...] pristupanju Moldove. **Tu bi potporu** trebalo povećati do razine koja je usporediva s drugim zemljama kandidatkinjama koje sudjeluju u pristupnim pregovorima te bi trebalo osigurati odgovarajuća sredstava.
- (6a) **Namjena Instrumenta trebalo bi biti pružanje potpore Moldovi u odgovoru na znatne izazove, osobito što se tiče gospodarstva, energetike, hrane i lanaca vrijednosti, koji proizlaze iz agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i hibridnih mjera protiv same Moldove.**

- (7) Za provedbu Plana rasta za Moldovu potrebno je odgovarajuće financiranje u okviru namjenskog novog financijskog instrumenta, odnosno dotičnog Instrumenta, kako bi se toj zemlji pomoglo u provedbi reformi za održiv gospodarski rast i napredak u području temeljnih pitanja.
- (8) Kako bi se ostvarili ciljevi Plana rasta za Moldovu, naglasak bi, kad je riječ o područjima ulaganja, trebalo staviti na sektore koji će vjerojatno funkcionirati kao ključni multiplikatori društvenog i gospodarskog razvoja: povezivost, uključujući održivi promet, dekarbonizaciju, energetiku, **poljoprivredu i prehrambenu industriju, ruralni razvoj**, zelenu i digitalnu tranziciju, kao i obrazovanje, sudjelovanje na tržištu rada i razvoj vještina, uz posebnu usmjerenost na mlade.
- (9) Instrument bi se trebao temeljiti na Programu pridruživanja između EU-a i Moldove i na radu u okviru Gospodarskog i investicijskog plana za Istočno partnerstvo u Moldovi, u sklopu kojega su predvođena ulaganja u ključne sektore kao što su povezivost, energetska učinkovitost, razvoj poslovanja i konkurentnost.
- (10) Održiva prometna infrastruktura ključna je za poboljšanje povezivosti Moldove i Unije. Trebala bi doprinijeti integraciji Moldove u prometnu mrežu Unije. U okviru revidirane transeuropske prometne mreže (TEN-T) Komisija je proširila europski prometni koridor Baltičko more – Crno more – Egejsko more na Moldovu. Mreža TEN-T referentna je točka za financiranje održive prometne infrastrukture, među ostalim za ekološki prihvatljive vrste prijevoza, kao što su željeznice, te digitalizaciju prijevoza.

- (11) Instrumentom bi se trebalo podupirati ulaganja i reforme kojima se promiče put Moldove prema digitalnoj transformaciji gospodarstva i društva u skladu s vizijom Unije za 2030., iznesenom u komunikaciji Komisije naslovljenoj „Digitalni kompas 2030.: Europski pristup za digitalno desetljeće”, kojom se potiče uključivo digitalno gospodarstvo korisno svim građanima. Instrumentom bi trebalo nastojati olakšati Moldovi da postigne opće ciljeve i digitalne ciljne vrijednosti koji se odnose na Uniju. Kako je Komisija navela u svojoj komunikaciji od 15. lipnja 2023. naslovljenoj „Sigurno uvođenje 5G mreža u EU-u – Provedba paketa instrumenata EU-a”, paket instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža trebao bi biti referentna točka za financiranje sredstvima Unije kako bi se zajamčila sigurnost, otpornost i zaštita integriteta projekata digitalne infrastrukture u regiji.
- (12) Potporu u okviru Instrumenta trebalo bi pružiti kako bi se ispunili opći i specifični ciljevi na temelju utvrđenih kriterija i uz jasne uvjete plaćanja. Ti bi se opći i specifični ciljevi trebali ostvarivati tako da se međusobno dopunjuju. Instrument bi trebao poduprijeti proces proširenja tako da ubrza usklađivanje s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina”) s ciljem članstva u Uniji, postupnu integraciju Moldove u jedinstveno tržište Unije i njezinu socioekonomsku konvergenciju s Unijom. Njime bi se trebali poticati i dobrosusjedski odnosi.
- (13) Osim poticanja socioekonomske konvergenije Instrument bi trebao doprinijeti ubrzavanju reformi povezanih s temeljnim pitanjima procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, temeljna prava, među ostalim prava izbjeglica te pripadnika manjina, uključujući nacionalne manjine i Rome, kao i prava lezbijki, homoseksualaca te biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI). Također bi trebao doprinijeti poboljšanju funkcioniranja demokratskih institucija i javnih uprava, javnoj nabavi, kontroli državnih potpora i upravljanju javnim financijama, borbi protiv svih oblika korupcije i organiziranog kriminala, kvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju te politikama zapošljavanja, zelenoj tranziciji Moldove te njezinim klimatskim i okolišnim ciljevima.

- (14) Instrument bi trebao pomoći Moldovi u pripremi za članstvo u Uniji, u skladu s postojećom metodologijom proširenja¹.
- (15) Instrument bi trebao biti dopuna postojećem ekonomskom i financijskom dijalogu bez dovođenja u pitanje njegova područja primjene, čime bi se poboljšala gospodarska integracija i priprema za Unijin multilateralni nadzor ekonomskih politika.
- (16) Instrumentom bi se trebao promicati razvoj načela djelotvornosti, uz poštovanje načela dodatnosti i komplementarnosti s potporom koja se pruža u okviru drugih programa i instrumenata Unije te uz nastojanje da se izbjegava udvostručavanje i osigurava sinergija pomoći na temelju ove Uredbe i druge pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i razvoja, koju pružaju Unija, države članice, treće zemlje te multilateralne i regionalne organizacije i subjekti.
- (17) U skladu s načelom uključivih partnerstava Komisija bi trebala nastojati osigurati da se s relevantnim dionicima u Moldovi, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, na odgovarajući način savjetuje te da oni imaju pravodoban pristup relevantnim informacijama kako bi mogli imati smislenu ulogu tijekom izrade i provedbe programa i povezanih postupaka praćenja.
- (18) Trebalo bi pružati tehničku pomoć, kao i pomoć za prekograničnu suradnju, kako bi se poduprli ciljevi Instrumenta i ojačali relevantni kapaciteti Moldove za provedbu programa reformi.
- (19) U okviru Instrumenta trebalo bi osigurati usklađenost s općim ciljevima vanjskog djelovanja Unije kako su utvrđeni u članku 21. UEU-a te potporu tim ciljevima, uključujući poštovanje temeljnih prava sadržanih u Povelji Europske unije o temeljnim pravima. Osobito bi trebalo osigurati zaštitu i promicanje ljudskih prava i vladavine prava.

¹ COM(2020) 57 final.

- (20) Instrumentom bi trebalo poticati inovacije, istraživanje i suradnju između akademskih ustanova i industrije radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, uz promicanje lokalne industrije s posebnim naglaskom na lokalnim mikropoduzećima te malim i srednjim poduzećima kao i *start-up* poduzećima.
- (21) Moldova bi trebala pokazati vjerodostojnu predanost europskim vrijednostima, među ostalim usklađivanjem sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije, uključujući Unijine mjere ograničavanja.
- (22) Pri provedbi Instrumenta trebalo bi voditi računa o strateškoj autonomiji Unije, kao i o strateškim interesima Unije i njezinih država članica te vrijednostima na kojima Unija počiva.
- (23) Aktivnostima u okviru Instrumenta trebalo bi podupirati napredak prema socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije te ostvarenju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda, Pariškog sporazuma donesenog u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime, Konvencije Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti i Konvencije Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije te njima ne bi trebalo doprinositi degradaciji okoliša niti nanositi štetu okolišu ni klimi. Mjere koje se financiraju u okviru Instrumenta trebale bi biti u skladu s nacionalnim energetske i klimatskim planovima Moldove, njihovim nacionalno utvrđenim doprinosom i ambicijom za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. Instrument bi trebao doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i sposobnosti prilagodbe negativnim učincima tih promjena te poticati otpornost na klimatske promjene. Financiranjem u okviru Instrumenta posebno bi se trebala promicati tranzicija prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene.

- (24) U provedbi ove Uredbe trebalo bi se voditi načelima ravnopravnosti i nediskriminacije, kako su razrađena u strategijama za Uniju ravnopravnosti. Njome bi trebalo promicati i unapređivati rodnu ravnopravnost i rodno osviještenu politiku, osiguravati smisleno sudjelovanje žena u postupcima donošenja odluka i osnaživanje žena i djevojčica te nastojati zaštititi i promicati **napredak i potpuno ostvarivanje svih ljudskih prava od strane svih žena i djevojčica** [...], te sprečavati i suzbijati nasilje nad ženama i nasilje u obitelji, uzimajući u obzir relevantne akcijske planove EU-a za rodnu ravnopravnost i relevantne zaključke Vijeća, kao i međunarodne konvencije. Nadalje, ovu bi Uredbu trebalo provesti uz potpuno poštovanje europskog stupa socijalnih prava, među ostalim u pogledu zaštite djece i radničkih prava. Provedba Instrumenta trebala bi biti u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i njezinim protokolom, a u okviru ulaganja i tehničke pomoći iz Instrumenta trebalo bi osigurati pristupačnost, u skladu s Direktivom (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća.

- (25) Uzimajući u obzir europski zeleni plan kao europsku strategiju održivog rasta i važnost postizanja ciljeva u području klime i bioraznolikosti u skladu s obvezama iz Međuinstitucijskog sporazuma, Instrument bi trebao doprinijeti postizanju općeg cilja da se 30 % proračunskih rashoda Unije namijeni potpori klimatskih ciljeva, a 7,5 % u 2024. te 10 % u 2026. i 2027. potpori ciljeva u području bioraznolikosti. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore, uključujući rezervacije, za ulagačke projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, jedne od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947², trebalo bi biti namijenjeno ciljevima u području klime. Taj bi se iznos trebao izračunati s pomoću pokazatelja iz Rija u skladu s obvezom podnošenja izvješća OECD-u o međunarodnim financijskim sredstvima EU-a za borbu protiv klimatskih promjena, kao i drugim međunarodnim sporazumima ili okvirima. Već od lipnja 2025. koeficijenti EU-a za klimu, primjenjivi na sve programe u okviru višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2021. – 2027. i utvrđeni u radnom dokumentu službi Komisije naslovljenom „Uključivanje klimatskih pitanja u višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027.” (SWD(2022) 225), primjenjivat će se i na rashode u području klime u okviru naslova 6. VFO-a („Susjedstvo i svijet”). Instrument će biti usklađen s pristupom drugih instrumenata iz naslova 6. kako bi se osiguralo dosljedno izvješćivanje o klimi u regiji. Instrumentom bi trebalo podupirati aktivnosti kojima se u potpunosti poštuju klimatski i okolišni standardi i prioriteti Unije te načelo „ne nanosi bitnu štetu” u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća (6).

²

[...].

Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009, SL L 209, 14.6.2021., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>.

- (26) Projekti se odobravaju u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu nakon procjene Komisije i na temelju pozitivnog mišljenja država članica u Odboru Platforme za ulaganja u susjedstvu.
- (27) Komisija bi u suradnji s državama članicama i Moldovom trebala osigurati usklađenost, koherentnost, dosljednost i komplementarnost, veću transparentnost i odgovornost u pružanju pomoći, među ostalim uvođenjem odgovarajućih sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevara. Potporu iz Instrumenta trebalo bi staviti na raspolaganje uz preduvjet da Moldova podržava i poštuje djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, **slobodne, neovisne i pluralističke** medije, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te da jamči poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina.
- (28) Instrument bi se trebao podupirati sredstvima iz Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI-GE) u iznosu od 420 milijuna EUR i maksimalnom iznosu od 1500 milijuna EUR u zajmovima za razdoblje 2025. – 2027. Tim bi iznosom trebalo pokriti rezervacije od 9 % potrebne za zajmove koji odgovaraju iznosu od 135 milijuna EUR, potporu koju Unija pruža projektima odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, kako je navedeno u članku 18. stavku 2., i dodatnu potporu, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Bespovratna potpora trebala bi se financirati iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947. Osim ako je u ovoj Uredbi navedeno drukčije, trebale bi se primjenjivati sve odredbe iz Uredbe (EU) 2021/947. Predloženi instrument blisko je oblikovan po modelu Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan.

- (28a) Bespovratna potpora trebala bi se financirati iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947, osobito iz dodijeljenih financijskih sredstava za istočno susjedstvo.**
- (29) Odluke o oslobađanju sredstava iz članka 19. stavka 3. za potporu u obliku zajmova trebalo bi donijeti u razdoblju od 1. siječnja 2025. do 30. lipnja 2029. Taj konačni datum uključuje vrijeme koje je Komisiji potrebno da ocijeni jesu li predmetni uvjeti plaćanja ispunjeni i donese naknadnu odluku o oslobađanju sredstava.
- (30) Kako bi se maksimalno povećao učinak financijske potpore Unije za privlačenje dodatnih ulaganja i kako bi se osigurala kontrola Unije nad rashodima, ulaganja kojima se podupire program reformi trebala bi se provoditi putem Platforme za ulaganja u susjedstvu. Moldova bi trebala najmanje 25 % iznosa zajma koji joj je dodijeljen staviti na raspolaganje za projekte ulaganja odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu. To je dodatak uz bespovratnu potporu koju Unija pruža za te projekte.
- (31) Financijska obveza koja se temelji na zajmovima iz Instrumenta ne bi trebala biti dio iznosa Jamstva za vanjsko djelovanje u smislu članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća.
- (32) Na ovu Uredbu trebala bi se primjenjivati horizontalna financijska pravila koja su Europski parlament i Vijeće donijeli na temelju članka 322. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Ta su pravila utvrđena u Uredbi (EU, Euratom) 2024/2509 i njima se osobito uređuje postupak donošenja i izvršenja proračuna u okviru izravnog i neizravnog upravljanja s pomoću bespovratnih sredstava, nabave, financijske pomoći, mješovitog financiranja i nadoknade troškova vanjskim stručnjacima te predviđa provjera odgovornosti financijskih izvršitelja.

- (33) Trebalo bi predvidjeti, prema potrebi, ograničenja prihvatljivosti u postupcima dodjele u okviru Instrumenta zbog posebne prirode aktivnosti ili ako aktivnost utječe na sigurnost ili javni poredak.
- (34) Kako bi se osigurala učinkovita provedba Instrumenta, uključujući olakšavanje integracije Moldove u europske lance vrijednosti, sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru Instrumenta trebali bi potjecati iz država članica, Moldove, zemalja kandidatkinja i ugovornih stranaka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru te zemalja koje Moldovi pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Unija, uzimajući u obzir veličinu njihova gospodarstva, i kojima je Komisija omogućila recipročan pristup vanjskoj pomoći u Moldovi, osim ako se roba i materijali ne mogu nabavljati po razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja.
- (35) S Moldovom bi trebalo sklopiti sporazum o Instrumentu kako bi se utvrdila načela financijske suradnje između Unije i Moldove te specificirali potrebni mehanizmi povezani s kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom financiranja sredstvima Unije u okviru Instrumenta, pravila o porezima, carinama i pristojbama te mjere za sprečavanje, otkrivanje, istragu i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa. Stoga bi s Moldovom trebalo sklopiti i sporazum o zajmu kojim se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja u obliku zajmova. Sporazum o Instrumentu i sporazum o zajmu trebali bi se dostaviti Europskom parlamentu i Vijeću[...].
- (36) U sporazumu o Instrumentu trebala bi se predvidjeti obveza Moldove da osigura prikupljanje odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu programa reformi, kao i pristup tim podacima, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka.

- (37) Provedba Instrumenta trebala bi se temeljiti na usklađenom i prioritetnom skupu ciljanih reformi i prioritetima povezanim s ulaganjima u Moldovi („program reformi”), čime bi se utvrdio jasno formuliran okvir za poticanje uključivog održivog socioekonomskog rasta usklađen sa zahtjevima za pristupanje Uniji i temeljnim pitanjima procesa proširenja. Program reformi poslužiti će kao sveobuhvatni okvir za postizanje ciljeva Instrumenta. Trebalo bi ga pripremiti uz blisko savjetovanje s relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te bi trebalo uzeti u obzir njihov doprinos. Isplata potpore Unije trebala bi biti uvjetovana ispunjavanjem uvjeta plaćanja i mjerljivim napretkom u provedbi reformi utvrđenih u programu reformi koji je ocijenila i službeno odobrila Komisija. Oslobođanje sredstava trebalo bi biti strukturirano u skladu s time i odražavati ciljeve Instrumenta.
- (38) Program reformi trebao bi uključivati ciljane reformske mjere i prioritetna područja za ulaganja te uvjete plaćanja u obliku mjerljivih kvalitativnih i kvantitativnih koraka koji upućuju na zadovoljavajući napredak ili ispunjenje tih mjera, kao i vremenski raspored za njihovu provedbu. Trebao bi uključivati i preliminarni popis planiranih ulagačkih projekata koji bi se trebali financirati u sklopu Platforme za ulaganja u susjedstvu. Trebalo bi planirati da ti koraci budu provedeni najkasnije do 31. prosinca 2027., iako bi trebala postojati mogućnost da se ukupni dovršetak mjera na koje se ti koraci odnose produlji i nakon 2027., no najkasnije do 31. prosinca 2028. Program reformi trebao bi uključivati i pojašnjenje sustava Moldove za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, prijevara i sukoba interesa pri korištenju sredstava stavljenih na raspolaganje u okviru Instrumenta te aranžmane za izbjegavanje dvostrukog financiranja iz Instrumenta i drugih programa Unije te od drugih donatora.

- (39) Program reformi trebao bi uključivati pojašnjenje o načinu na koji bi navedene mjere trebale doprinijeti klimatskim i okolišnim ciljevima te načelu „ne nanosi bitnu štetu”, kao i o digitalnoj transformaciji.
- (40) Mjerama u okviru programa reformi trebalo bi doprinijeti poboljšanju učinkovitosti sustava upravljanja javnim financijama i kontrole javnih financija, borbe protiv pranja novca, izbjegavanja plaćanja poreza, porezne utaje, prijevара i organiziranog kriminala te učinkovitosti sustava kontrole državnih potpora kako bi se osigurali pravedni uvjeti za sva poduzeća.
- (41) Program reformi trebao bi sadržavati opis takvih sustava i konkretne korake povezane s poglavljem 32. kako bi se Moldovi pomoglo da uskladi svoje zahtjeve u pogledu revizije i kontrole sa standardima Unije. U slučaju da zahtjev za oslobađanje sredstava uključuje korak povezan s poglavljem 32. iz članka 19. stavka 2., Komisija može donijeti odluku o odobravanju oslobađanja sredstava samo ako takav korak pozitivno ocijeni.
- (42) Sporazum o Instrumentu trebao bi uključivati i pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i specifičnih ciljeva Instrumenta utvrđenih u ovoj Uredbi. Ti bi se pokazatelji trebali temeljiti na međunarodno dogovorenim pokazateljima. Pokazatelji bi trebali, u mjeri u kojoj je to moguće, biti usklađeni i s ključnim pokazateljima uspješnosti uključenima u Provedbenu odluku Komisije o odobravanju programa reformi za zapadni Balkan na temelju Uredbe (EU) 2024/1449 i u Okvir za mjerenje rezultata fonda EFOR+. Pokazatelji bi trebali biti relevantni, prihvaćeni, vjerodostojni, jednostavni i robusni.

- (43) Komisija bi trebala ocijeniti program reformi na temelju popisa kriterija utvrđenih u ovoj Uredbi. Kako bi se osigurali jednaki uvjeti za provedbu ove Uredbe, provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji radi odobrenja programa reformi. **Te ovlasti trebalo bi izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća.** Komisija će prema potrebi propisno uzeti u obzir Odluku Vijeća 2010/427/EU (11) i ulogu Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD).
- (44) Program rada u smislu članka 110. stavka 2. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509, donesen u skladu s relevantnim odredbama Uredbe (EU) 2021/947, trebao bi obuhvaćati iznose financirane iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947.
- (45) S obzirom na potrebu za fleksibilnošću u provedbi Instrumenta Moldova bi trebala moći podnijeti obrazloženi zahtjev Komisiji za izmjenu provedbene odluke ako se program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, zbog objektivnih okolnosti više ne može djelomično ili u cijelosti ostvariti. Moldova bi trebala moći podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu programa reformi, uključujući, prema potrebi, predlaganjem dopuna. Komisija bi trebala moći izmijeniti provedbenu odluku.

- (46) Sporazumom o Instrumentu trebala bi se predvidjeti obveza Moldove da osigura prikupljanje odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu programa reformi, kao i pristup tim podacima, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka. Financijska potpora za program reformi trebala bi biti moguća u obliku zajma. U kontekstu potreba Moldove za financiranjem primjereno je organizirati financijsku pomoć u okviru diversificirane strategije financiranja predviđene člankom 224. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509 koja je u njemu utvrđena kao jedinstvena metoda financiranja, što bi trebalo povećati likvidnost Unijinih obveznica te privlačnost i troškovnu učinkovitost Unijinih izdanja obveznica.
- (47) Primjereno je Moldovi odobriti zajmove po vrlo povoljnim uvjetima na najviše 40 godina i s početkom otplate glavnice nakon 2034.
- (48) S obzirom na to da su financijski rizici povezani s potporom Moldovi u obliku zajmova u okviru Instrumenta usporedivi s financijskim rizicima povezanim s operacijama davanja zajmova na temelju Uredbe (EU) 2021/947, izdvajanje rezervacija za financijske obveze iz zajmova na temelju ove Uredbe trebalo bi utvrditi po stopi od 9 %, u skladu s člankom 214. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509, a financiranje rezervacija trebalo bi se osigurati iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947.
- (49) Kako bi se osiguralo da Moldova raspolaže početnim sredstvima za provedbu prvih reformi, trebala bi imati pristup do 7 % ukupnog iznosa predviđenog u okviru Instrumenta, nakon odbitka dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku potporu, kao i rezervacijama za zajmove, u obliku pretfinanciranja, ovisno o raspoloživosti sredstava i ispunjavanju preduvjeta za potporu u okviru Instrumenta.

- (50) Važno je zajamčiti fleksibilnost i kapacitet programiranja u pružanju potpore Unije Moldovi. Moldova bi svakih šest mjeseci trebala podnijeti propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava najkasnije dva mjeseca nakon roka za planirano ispunjenje koraka, utvrđenog u Provedbenoj odluci Komisije o odobravanju programa reformi. U tu bi svrhu sredstva u okviru Instrumenta trebalo osloboditi u skladu s fiksnim polugodišnjim rasporedom, ovisno o raspoloživosti sredstava, na temelju zahtjeva za oslobađanje sredstava koje podnosi Moldova i nakon što Komisija provjeri jesu li u zadovoljavajućoj mjeri ispunjeni opći uvjeti povezani s makrofinancijskom stabilnošću, dobrim upravljanjem javnim financijama, transparentnošću i nadzorom proračuna te relevantni uvjeti plaćanja. Ako uvjet plaćanja nije ispunjen u skladu s okvirnim vremenskim planom iz odluke o odobrenju programa reformi, Komisija bi od plaćanja mogla oduzeti dio ili cijeli iznos oslobođenih sredstava koji odgovara tom uvjetu, u skladu s metodologijom za djelomična plaćanja. Odgovarajuća zadržana sredstva mogla bi se osloboditi tijekom sljedećeg razdoblja za oslobađanje sredstava i do 12 mjeseci od prvotnog roka iz okvirnog vremenskog plana, ako su ispunjeni uvjeti plaćanja. U prvoj godini provedbe taj bi rok trebalo produljiti na 24 mjeseca od početne negativne ocjene.
- (51) Odstupajući od članka 116. stavaka 2. i 5. Financijske uredbe, primjereno je da se odredi rok plaćanja za doprinose državnim proračunima koji počinje teći od datuma priopćenja odluke kojom se odobrava isplata Moldovi i da se isključi plaćanje zateznih kamata Moldovi od strane Komisije.

- (52) Komisija bi na zahtjev Europskog parlamenta u okviru postupka davanja razrješnice trebala pružiti detaljne informacije o izvršenju proračuna Unije u okviru Instrumenta, posebno u pogledu provedenih revizija, uključujući utvrđene nedostatke i poduzete korektivne mjere, te u pogledu projekata odobrenih u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, uključujući, ako je to primjenjivo, iznos sufinanciranja Moldove i druge izvore doprinosa, među ostalim iz drugih financijskih instrumenata Unije.
- (53) U okviru mjera ograničavanja Unije donesenih na temelju članka 29. UEU-a i članka 215. UFEU-a, pravnim osobama, subjektima ili tijelima uvrštenima na popis ili za njihovu korist ne smiju se izravno ni neizravno staviti na raspolaganje nikakva financijska sredstva ni gospodarski izvori. Stoga takve subjekte uvrštene na popis i subjekte koji su u njihovu vlasništvu ili pod njihovom kontrolom ne bi trebalo podupirati iz Instrumenta.
- (54) Radi transparentnosti i odgovornosti Moldova bi trebala objavljivati podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financiranja koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom provedbe reformi i ulaganja u okviru Instrumenta.
- (55) U skladu s Uredbom (EU, Euratom) 2024/2509, Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (13) i uredbama Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 (14), (Euratom, EZ) br. 2185/96 (15) i (EU) 2017/1939 (16), financijski interesi Unije trebaju biti zaštićeni razmjernim mjerama, među ostalim mjerama koje se odnose na sprečavanje, otkrivanje, ispravljanje i istraživanje nepravilnosti, prijevара, korupcije, sukoba interesa i dvostrukog financiranja te na povrat izgubljenih, pogrešno plaćenih ili nepravilno upotrijebljenih sredstava.
- (56) Osobito, u skladu s uredbama (Euratom, EZ) br. 2185/96 i (EU, Euratom) br. 883/2013 Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) trebao bi moći provoditi administrativne istrage, uključujući provjere i inspekcije na terenu, radi utvrđivanja je li došlo do prijevара, korupcije ili bilo koje druge nezakonite aktivnosti koja utječe na financijske interese Unije.

- (57) U skladu s člankom 129. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509, Komisiji, OLAF-u, Europskom revizorskom sudu i, ako je to primjenjivo, Uredu europskog javnog tužitelja (EPPO) trebalo bi dodijeliti potrebna prava i potreban pristup, među ostalim od strane trećih strana koje su uključene u izvršenje sredstava Unije.
- (58) Komisija bi trebala osigurati učinkovitu zaštitu financijskih interesa Unije u okviru Instrumenta. S obzirom na dugogodišnje iskustvo u pružanju financijske pomoći Moldovi i u okviru neizravnog upravljanja te uzimajući u obzir postupno usklađivanje Moldove sa standardima i praksama unutarnje kontrole Unije, Komisija bi se u velikoj mjeri trebala osloniti na funkcioniranje sustava unutarnje kontrole Moldove i sprečavanja prijevара. Konkretno, Komisiju i OLAF, te ako je to primjenjivo EPPO, trebalo bi bez odgode obavijestiti o svim slučajevima u kojima se sumnja na nepravilnosti, prijevara, korupciju i sukob interesa koji utječu na izvršenje sredstava u okviru Instrumenta.
- (59) Nadalje, Moldova bi trebala bez odgode izvješćivati Komisiju o nepravilnostima, uključujući prijevara, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćivati o tijeku upravnih i pravnih postupaka. Radi usklađivanja s dobrom praksom u državama članicama te bi se prijave trebale dostavljati elektronički, putem Sustava za upravljanje nepravilnostima koji je uspostavila Komisija.
- (60) Moldova bi trebala uspostaviti sustav praćenja čiji se rezultati unose u polugodišnje izvješće o ispunjavanju uvjeta plaćanja iz programa reformi uz polugodišnji zahtjev za oslobađanje sredstava. Moldova bi trebala prikupljati te stavljati na raspolaganje podatke i informacije koji omogućuju sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa u vezi s mjerama koje se podupiru u okviru Instrumenta.

- (61) Komisija bi trebala osigurati postojanje jasnih mehanizama praćenja i neovisne evaluacije kako bi se omogućila djelotvorna odgovornost i transparentnost u izvršenju proračuna Unije te djelotvorna procjena napretka u ostvarivanju ciljeva ove Uredbe.
- (62) Komisija bi Europskom parlamentu i Vijeću trebala podnositi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe.
- (63) Komisija bi trebala provesti evaluaciju Instrumenta nakon njegova dovršetka.
- (64) Moldova bi trebala podupirati slobodne, **neovisne i pluralističke** medije koji poboljšavaju i promiču razumijevanje vrijednosti Unije te koristi i obveza potencijalnog članstva u Uniji, a istodobno poduzimati odlučne mjere za suzbijanje inozemnog upletanja i manipuliranja informacijama. Ona bi također trebala osigurati proaktivnu, jasnu i dosljednu komunikaciju s javnošću, među ostalim o potpori Unije. Korisnici sredstava Unije trebali bi aktivno priznati podrijetlo i osigurati vidljivost financiranja Unije, u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivost za vanjsko djelovanje EU-a.
- (65) Provedbu Instrumenta trebalo bi popratiti i pojačanom strateškom komunikacijom i javnom diplomacijom kako bi se promicale vrijednosti Unije te istaknulo dodanu vrijednost potpore Unije, **kao i na koji način građani Moldove ostvaruju koristi od Instrumenta**.
- (66) S obzirom na to da ciljeve ove Uredbe ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. UEU-a. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva.
- (67) Kako bi se Moldovi omogućilo pravodobno financiranje bez daljnje odgode, ova bi Uredba trebala stupiti na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

Opće odredbe

Članak 1.

Predmet

1. Ovom Uredbom uspostavlja se Instrument za reforme i rast za Moldovu za razdoblje 2025. – 2027. („Instrument”).
2. Uredbom se osigurava pomoć Moldovi u provedbi reformi povezanih s EU-om, posebno uključivih i održivih socioekonomskih reformi i reformi koje se odnose na temeljna pitanja procesa proširenja, usklađenih s vrijednostima Unije, kao i ulaganja u cilju provedbe programa reformi Moldove.
3. Pravila utvrđena u Uredbi (EU) 2021/947 primjenjuju se na provedbu Instrumenta, osim ako je u ovoj Uredbi navedeno drukčije.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „Moldova” znači Republika Moldova;
2. „sporazum o Instrumentu” znači sporazum koji su sklopile Komisija i Moldova, u kojem se utvrđuju načela financijske suradnje Moldove i Komisije na temelju ove Uredbe; taj sporazum čini sporazum o financiranju u smislu članka 114. stavka 2. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509;
3. „okvir politike proširenja” znači opći politički okvir za provedbu ove Uredbe kako su ga definirali Europsko vijeće i Vijeće, a uključuje revidiranu metodologiju proširenja, sporazume kojima se uspostavlja pravno obvezujući odnos s Moldovom, pregovaračke okvire kojima se uređuju pristupni pregovori s kandidatima, ako je to primjenjivo, kao i rezolucije Europskog parlamenta, relevantne komunikacije Komisije, uključujući, ako je to primjenjivo, one o vladavini prava, i zajedničke komunikacije Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku;
4. „sporazum o zajmu” znači sporazum sklopljen između Unije i Moldove kojim se utvrđuju uvjeti potpore u obliku zajma u okviru Instrumenta;
5. „program reformi” znači sveobuhvatan, usklađen i prioritiziran skup ciljanih reformi i prioritetnih područja ulaganja u Moldovi, uključujući uvjete plaćanja koji upućuju na zadovoljavajući napredak ili dovršetak povezanih mjera te okvirni vremenski raspored za njihovu provedbu;

6. „mjere” znači reforme i ulaganja kako su utvrđeni u programu reformi iz poglavlja III.;
7. „uvjeti plaćanja” znači uvjeti za oslobađanje sredstava u obliku vidljivih i mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka koje Moldova treba provesti, kako je utvrđeno u programu reformi iz poglavlja III.;
8. „operacija mješovitog financiranja” znači operacija poduprta iz proračuna Unije u kojoj se bespovratni oblici potpore iz proračuna Unije kombiniraju s povratnim oblicima potpore od razvojnih ili drugih javnih financijskih institucija, uključujući agencije za kreditiranje izvoza, ili komercijalnih financijskih institucija i ulagača;
9. „krajnji primatelj” znači osoba ili subjekt koji prima sredstva u okviru Instrumenta; kad je riječ o dijelu sredstava koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć, krajnji primatelj bit će riznica Moldove; kad je riječ o dijelu sredstava koji se stavlja na raspolaganje putem Platforme za ulaganja u susjedstvu, krajnji primatelj bit će ugovaratelj ili podugovaratelj koji provodi projekt ulaganja;
10. „ne nanosi bitnu štetu” znači da se ne podupiru odnosno ne obavljaju gospodarske djelatnosti kojima se nanosi bitna šteta bilo kojem od okolišnih ciljeva, ako je to relevantno, u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852;
11. „Platforma za ulaganja u susjedstvu” jedna je od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947.

Članak 3.

Ciljevi Instrumenta

1. Opći su ciljevi Instrumenta:

- (a) podupiranje procesa proširenja tako da se, putem donošenja i provedbe reformi, ubrza usklađivanje s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina”) u cilju budućeg članstva u Uniji;
- (b) podupiranje postupne integracije Moldove u jedinstveno tržište Unije;
- (c) ubrzavanje socioekonomske konvergencije gospodarstva Moldove s Unijom;
- (d) poticanje dobrosusjedskih odnosa **sa susjednim državama članicama EU-a i drugim partnerima u proširenju**, kao i međuljudskih kontakata.

2. Specifični su ciljevi Instrumenta:

- (a) daljnje jačanje temeljnih aspekata procesa proširenja, uključujući vladavinu prava i temeljna prava te funkcioniranje demokratskih institucija (uključujući depolarizaciju), javnu upravu i ispunjavanje gospodarskih kriterija; to uključuje promicanje neovisnog pravosuđa, jačanje sigurnosti i stabilnosti, jačanje borbe protiv prijevara i svih oblika korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini i nepotizam, organizirani kriminal, prekogranični kriminal i pranje novca, kao i financiranje terorizma, utaju poreza, porezne prijevare i izbjegavanje plaćanja poreza; povećanje usklađenosti s međunarodnim pravom; povećanje slobode i neovisnosti medija i akademske slobode; borbu protiv govora mržnje; stvaranje okruženja za civilno društvo, poticanje socijalnog dijaloga; promicanje rodne ravnopravnosti, rodno osviještene politike i jačanja položaja žena i djevojčica te nediskriminacije i tolerancije kako bi se zajamčilo i ojačalo poštovanje prava izbjeglica i pripadnika manjina, uključujući pripadnike nacionalnih manjina i romske zajednice, kao i prava lezbijki, homoseksualaca, biseksualaca te transrodnih i interseksualnih osoba;

- (b) pomak prema potpunom usklađivanju Moldove sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije (ZVSP), uključujući Unijine mjere ograničavanja;
- (c) borba protiv dezinformacija i inozemnog upletanja u Uniju i njezine vrijednosti i manipuliranja informacijama;
- (ca) **pomoć u upravljanju izazovima koje donose agresivni rat Rusije protiv Ukrajine i pokušaji destabilizacije Moldove, kao i u ublažavanju tih izazova;**
- (d) pomak prema usklađivanju vizne politike s Unijom;
- (e) jačanje djelotvornosti javne uprave, izgradnja kapaciteta i ulaganje u administrativno osoblje u Moldovi; jamčenje pristupa informacijama, javnog nadzora i uključenosti civilnog društva u postupke donošenja odluka; podupiranje transparentnosti, odgovornosti, strukturnih reformi i dobrog upravljanja na svim razinama, među ostalim u pogledu ovlasti za nadzor i istragu kad je riječ o raspodjeli javnih sredstava i pristupu njima, kao i u područjima upravljanja javnim financijama, javne nabave i kontrole državnih potpora; potpora inicijativama i tijelima uključenima u podupiranje i izvršavanje međunarodne pravde u Moldovi;
- (f) ubrzanje tranzicije Moldove prema održivom, klimatski neutralnom i uključivom gospodarstvu koje je sposobno izdržati konkurentske tržišne pritiske jedinstvenog tržišta Unije te prema stabilnom ulagačkom okruženju, kao i smanjenje njezinih strateških ovisnosti;
- (g) poticanje gospodarske integracije Moldove s jedinstvenim tržištem Unije, osobito putem povećanja trgovine i investicijskih tokova, i otpornih lanaca vrijednosti;
- (h) podupiranje veće integracije s jedinstvenim tržištem Unije putem unaprijedene i održive povezivosti, u skladu s transeuropskim mrežama, u cilju jačanja dobrosusjedskih odnosa i međuljudskih kontakata;

- (i) ubrzanje uključive i održive zelene tranzicije prema klimatskoj neutralnosti do 2050., u skladu s Pariškim sporazumom i zelenim planom te uz obuhvaćanje svih gospodarskih sektora, posebno **poljoprivrede i** energetike, uključujući tranziciju prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene, uz istodobno jamčenje da se u ulaganjima poštuje načelo „ne nanosi bitnu štetu”;
- (j) promicanje digitalne transformacije i digitalnih vještina kao pokretača održivog razvoja i uključivog rasta;
- (k) poticanje inovacija, istraživanja i suradnje između akademskih ustanova i industrije radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, uz promicanje lokalnih industrija s posebnim naglaskom na lokalnim mikropoduzećima, malim i srednjim poduzećima i start-up poduzećima;
- (l) poticanje kvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja na svim razinama, s posebnim naglaskom na mladima, uključujući rješavanje problema nezaposlenosti mladih, sprečavanje odljeva mozgova i podupiranje ranjivih zajednica, uključujući izbjeglice, te podupiranje politika zapošljavanja, uključujući radnička prava, u skladu s europskim stupom socijalnih prava, i borba protiv siromaštva.

Članak 4.

Opća načela

1. Potporom iz Instrumenta upravlja Komisija u skladu s ključnim načelima i ciljevima gospodarskih reformi iz Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Moldove i politike proširenja EU-a.
2. Suradnja u okviru Instrumenta temelji se na potrebama te se njome promiču načela djelotvornosti razvoja, a to su preuzimanje odgovornosti Moldove za razvojne prioritete, usmjerenost na jasnu uvjetovanost i konkretne rezultate, uključiva partnerstva, transparentnost i uzajamna odgovornost. Ta se suradnja temelji na djelotvornoj i učinkovitoj raspodjeli i upotrebi resursa.

3. Pružanje makrofinancijske pomoći nije obuhvaćeno područjem primjene Instrumenta.
4. Potpora u okviru Instrumenta pruža se povrh potpore u okviru drugih programa i instrumenata Unije i komplementarna je toj potpori. Aktivnosti prihvatljive za financiranje na temelju ove Uredbe mogu primiti potporu iz drugih programa i instrumenata Unije pod uvjetom da se tom potporom ne pokrivaju isti troškovi i da se zajamče odgovarajući nadzor i proračunska kontrola. Komisija osigurava komplementarnosti i sinergiju između Instrumenta i drugih programa Unije kako bi se izbjeglo udvostručavanje pomoći i dvostruko financiranje.
5. Kako bi promicalo komplementarnost, usklađenost i učinkovitost njihova djelovanja, Komisija i države članice surađuju i nastoje izbjeći udvostručavanja te zajamčiti sinergiju između pomoći na temelju ove Uredbe i drugih oblika pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i financiranja razvoja koje pružaju Unija, države članice, treće zemlje, multilateralne i regionalne organizacije i subjekti, kao što su međunarodne organizacije i relevantne međunarodne financijske institucije, agencije i donatori izvan Unije, u skladu s utvrđenim načelima za jačanje operativne koordinacije u području vanjske pomoći, među ostalim na temelju ojačane koordinacije s državama članicama na lokalnoj razini. Takva koordinacija na lokalnoj razini uključuje redovita i pravodobna savjetovanja i česte razmjene informacija tijekom cijele provedbe Instrumenta.

6. Aktivnostima u okviru Instrumenta promiču se demokracija, ljudska prava i rodna ravnopravnost, a standardi se postupno usklađuju sa socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije; uključuje se ublažavanje klimatskih promjena i, kada je to relevantno, prilagodba klimatskim promjenama, smanjenje rizika od katastrofa, zaštita okoliša i očuvanje bioraznolikosti, među ostalim, kada je to primjereno, putem procjena učinka na okoliš, te se njima podupire napredak prema ostvarenju ciljeva održivog razvoja, uz promicanje integriranih mjera kojima se na usklađen način mogu stvoriti posredne koristi i ispuniti višestruki ciljevi. U tim se aktivnostima izbjegava nastajanje neupotrebljive imovine te se one vode načelima „ne nanosi bitnu štetu” i „ne zaboravimo nikoga”, kao i pristupom uključivanja pitanja održivosti, na kojem se temelji europski zeleni plan. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore, uključujući rezervacije, za ulagačke projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, trebalo bi biti namijenjeno klimatskim ciljevima.
7. Moldova i Komisija osiguravaju da se pri pripremi programa reformi i provedbi Instrumenta uključuju i promiču rodna ravnopravnost, rodno osviještena politika i integracija rodne perspektive. Moldova i Komisija poduzimaju odgovarajuće korake kako bi spriječile svaku diskriminaciju na temelju roda, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije. Komisija izvješćuje o tim mjerama u kontekstu svojeg redovitog izvješćivanja u okviru akcijskih planova za rodnu ravnopravnost.
8. Instrumentom se ne podupiru aktivnosti ili mjere koje nisu u skladu s energetske i klimatskim planovima Moldove, njezinim nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma i ambicijom postizanja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. ili kojima se promiču ulaganja u fosilna goriva ili koje imaju znatne negativne učinke na okoliš, klimu ili bioraznolikost, **osim ako su takve aktivnosti nužno potrebne za postizanje ciljeva Instrumenta, osobito članka 3. stavka 2. točke (ca). Prema potrebi trebale bi biti popraćene odgovarajućim mjerama za izbjegavanje, sprečavanje ili smanjenje i, ako je moguće, neutraliziranje tih negativnih učinaka.**

9. U skladu s načelom uključivog partnerstva Komisija nastoji osigurati, prema potrebi, demokratski nadzor u obliku savjetovanja moldavske vlade s moldavskim parlamentom, kao i s relevantnim dionicima, uključujući lokalna i regionalna tijela, socijalne partnere i civilno društvo, uključujući ranjive skupine, izbjeglice, sve manjine i zajednice, prema potrebi, kako bi im se omogućilo da sudjeluju u osmišljavanju i provedbi aktivnosti prihvatljivih za financiranje u okviru Instrumenta te povezanim procesima praćenja, nadzora i evaluacije, prema potrebi. Takvim savjetovanjem nastoji se uzeti u obzir pluralizam moldavskog društva.
10. Komisija u bliskoj suradnji s državama članicama i Moldovom osigurava provedbu obveza Unije usmjerenih na veću transparentnost i odgovornost u pružanju potpore, među ostalim promicanjem provedbe i jačanja sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevара. Komisija objavljuje informacije o opsegu potpore i njezinoj dodjeli putem tablice pokazatelja iz članka 24. Moldova objavljuje ažurirane podatke o krajnjim primateljima sredstava Unije za provedbu reformi i ulaganja u okviru Instrumenta, kako je opisano u članku 20.

Članak 5.

Preduvjeti za potporu Unije

1. Preduvjet za potporu iz Instrumenta jest da Moldova podržava i poštuje djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, **slobodne, neovisne i pluralističke** medije, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te da jamči poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina.

2. Komisija prati ispunjavanje preduvjeta utvrđenih u stavku 1. prije nego što se sredstva za Moldovu, uključujući pretfinanciranje, oslobode iz Instrumenta, kao i tijekom cijelog razdoblja u kojem se pruža potpora u okviru Instrumenta, uzimajući u obzir okvir politike proširenja. Komisija u postupku praćenja uzima u obzir i relevantne preporuke međunarodnih tijela, kao što su Vijeće Europe i njegova Venecijanska komisija ili Ured za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS).
3. **Ako Komisija utvrdi da preduvjeti iz stavka 1. nisu ispunjeni, [...] donosi [...] odluku u kojoj zaključuje da neki od preduvjeta iz stavka 1. ovog članka nisu ispunjeni i, konkretno, uskraćuje oslobađanje sredstava iz članka 19., neovisno o tome jesu li ispunjeni uvjeti plaćanja iz članka 10., te obavješćuje Vijeće o svojoj odluci.**

POGLAVLJE II.

Financiranje i provedba

Članak 6.

Provedba

1. Instrument se podupire iz sredstava iz Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa u iznosu od 420 milijuna EUR i maksimalno 1500 milijuna EUR u zajmovima. Iznos namijenjen za zajmove ne čini dio iznosa Jamstva za vanjsko djelovanje u smislu članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2021/947.
2. Bespovratna financijska potpora financira se za razdoblje od 1. siječnja 2025. do 31. prosinca 2027. iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947. Tim se iznosom pokrivaju rezervacije za zajmove u iznosu od 135 milijuna EUR, potpora koju Unija pruža projektima odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, kako je navedeno u članku 18. stavku 2., i dodatna potpora, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Financiranje se provodi u skladu s Uredbom (EU) 2021/947.

Odluke o oslobađanju sredstava iz članka 19. stavka 3. za potporu u obliku zajmova donose se u razdoblju od 1. siječnja 2025. do 30. lipnja 2029.

3. Oslobađanjem pomoći Unije upravlja Komisija u skladu s ključnim načelima i ciljevima reformi iz programa reformi. Sva sredstva, osim dodatne potpore iz stavka 2. i sredstava iz stavka 5., dodjeljuju se u obrocima koji se isplaćuju dvaput godišnje na temelju dovršetka potrebnih reformi u utvrđenim rokovima kako je dogovoreno u programu reformi i Provedbenoj odluci Komisije.

4. Najmanje 25 % komponente zajma koji joj je dodijeljen Moldovi stavlja se na raspolaganje ulagačkim projektima odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, jedne od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947. U sporazumu o Instrumentu iz članka 8. navode se pojedinosti te obveze i detaljna pravila i načela za provedbu. U slučaju neispunjavanja te obveze dolazi do suspenzije daljnjih operacija u okviru Instrumenta i povrata navedenih iznosa od Moldove, kako je navedeno u članku 19.
5. Do 1 % nepovratne potpore iz stavka 2. može se upotrijebiti za tehničku i administrativnu pomoć za provedbu Instrumenta, kao što su pripremna djelovanja, aktivnosti praćenja, kontrole, revizije i evaluacije, koje su potrebne za upravljanje Instrumentom i ostvarivanje njegovih ciljeva, posebno za studije, sastanke stručnjaka, osposobljavanja, savjetovanja s moldavskim vlastima, konferencije, savjetovanja s dionicima, uključujući lokalne i regionalne vlasti i organizacije civilnog društva, informacijske i komunikacijske aktivnosti, što obuhvaća uključive aktivnosti informiranja i institucijsko priopćavanje političkih prioriteta Unije, u mjeri u kojoj su povezani s ciljevima ove Uredbe, troškove povezane s informatičkim mrežama, usmjerene na obradu i razmjenu informacija, korporativne alate informacijske tehnologije, kao i druge rashode za administrativnu i koordinacijsku pomoć za potrebe Instrumenta u sjedištu i delegaciji Unije. Troškovi mogu obuhvaćati i troškove aktivnosti kojima se podupire transparentnost i drugih aktivnosti, kao što su kontrola kvalitete i praćenje projekata ili programa na terenu, kao i troškove istražinskih savjetovanja i stručnjaka za ocjenu i provedbu reformi i ulaganja.

Članak 7.

Pravila o prihvatljivosti osoba i subjekata, o podrijetlu robe i materijala te o ograničenjima u okviru Instrumenta

1. Odstupajući od članka 28. Uredbe (EU) 2021/947, sudjelovanje u postupcima javne nabave i dodjele bespovratnih sredstava za aktivnosti koje se financiraju u okviru Instrumenta otvoreno je za međunarodne i regionalne organizacije i sve fizičke osobe koje su državljani ili pravne osobe koje imaju stvarni poslovni nastan u:
 - (a) državama članicama, Moldovi, zemljama kandidatkinjama i ugovornim strankama Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru;
 - (b) zemljama koje Moldovi pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Unija s obzirom na veličinu njihova gospodarstva i kojima je Komisija odobrila recipročan pristup vanjskoj pomoći u Moldovi.
2. Recipročni pristup iz stavka 1. točke (b) može se odobriti na ograničeno razdoblje od najmanje godinu dana ako određena zemlja prizna prihvatljivost na ravnopravnoj osnovi subjektima iz Unije i iz zemalja koje su prihvatljive u okviru Instrumenta.

Komisija **provedbenim aktima** odlučuje o recipročnom pristupu nakon savjetovanja s Moldovom. **Ti se provedbeni akti donose u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 27.**
3. Sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru Instrumenta moraju potjecati iz bilo koje zemlje iz stavka 1. točaka (a) i (b), osim ako se ta roba i materijali ne mogu nabavljati pod razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja. Uz to se primjenjuju pravila o ograničenjima utvrđena u stavku 6.

4. Pravila o prihvatljivosti iz ovog članka ne primjenjuju se na fizičke osobe koje je zaposlio prihvatljivi ugovaratelj ili, ako je to primjenjivo, podugovaratelj, ili su na drugi način zakonito ugovorno vezane uz takvog ugovaratelja ili podugovaratelja, niti su ograničena u pogledu državljanstva, osim ako se ograničenja u pogledu državljanstva temelje na pravilima iz stavka 6.
5. Za aktivnosti koje sufinancira subjekt ili se provode uz izravno ili neizravno upravljanje sa subjektima iz članka 62. stavka 1. točke (c) Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509 primjenjuju se i pravila koja se primjenjuju na te subjekte uz pravila utvrđena na temelju ovog članka, uključujući, ako je to primjenjivo, ograničenja predviđena stavkom 6. ovog članka i propisno uzeta u obzir u sporazumima o financiranju i ugovornim dokumentima potpisanim s tim subjektima.
6. Pravila o prihvatljivosti i pravila o podrijetlu robe i materijala iz stavaka 1. i 3. te pravila o državljanstvu fizičkih osoba iz stavka 4. mogu se ograničiti s obzirom na državljanstvo, zemljopisnu lokaciju ili prirodu pravnih subjekata koji sudjeluju u postupcima dodjele, kao i s obzirom na zemljopisno podrijetlo robe i materijala, u sljedećim slučajevima:
- (a) takva su ograničenja potrebna zbog posebne prirode ili ciljeva aktivnosti ili određenog postupka dodjele ili su ta ograničenja potrebna za djelotvornu provedbu aktivnosti;
 - (b) aktivnost ili određeni postupci dodjele utječu na sigurnost ili javni poredak, posebno u pogledu strateške imovine i interesa Unije, država članica ili Moldove, uključujući sigurnost, otpornost i zaštitu cjelovitosti digitalne infrastrukture, uključujući infrastrukturu 5G mreže, komunikacijskih i informacijskih sustava i povezanih lanaca opskrbe.

7. Podnositelji zahtjeva i kandidati iz zemalja koje nisu prihvatljive mogu se smatrati prihvatljivima u hitnim slučajevima ili u slučaju nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili područja, ili u drugim valjano opravdanim slučajevima u kojima bi primjena pravila o prihvatljivosti onemogućila ili izuzetno otežala provedbu aktivnosti.
8. U okviru mjera ograničavanja Unije, donesenih na temelju članka 29. UEU-a i članka 215. UFEU-a, pravnim osobama, subjektima ili tijelima na koje se primjenjuju mjere ograničavanja Unije, ili u njihovu korist, ne smiju se izravno ni neizravno staviti na raspolaganje nikakva financijska sredstva ni gospodarski izvori. Takve osobe i subjekti te subjekti u njihovu vlasništvu ili pod njihovom kontrolom ne smiju primati izravnu ili neizravnu potporu iz Instrumenta, među ostalim kao neizravni vlasnici, podugovaratelji u lancu opskrbe ili krajnji korisnici.

Članak 8.

Sporazum o Instrumentu

1. Komisija za potrebe provedbe ove Uredbe s Moldovom sklapa sporazum o Instrumentu u kojem se utvrđuju obveze i uvjeti za isplatu financijskih sredstava.
2. Sporazum o Instrumentu dopunjuje se sporazumom o zajmu u skladu s člankom 15., u kojem se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja koje se pruža u obliku zajmova. Sporazum o Instrumentu, uključujući svu povezanu dokumentaciju, istodobno se i bez odgode stavlja na raspolaganje[...] Europskom parlamentu i Vijeću.
3. Financijska sredstva dodjeljuju se Moldovi tek nakon stupanja na snagu sporazuma o Instrumentu i sporazuma o zajmu.

4. Sporazumom o Instrumentu i sporazumom o zajmu sklopljenima s Moldovom osigurava se ispunjavanje obveza utvrđenih u članku 129. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.
5. U sporazumu o Instrumentu utvrđuju se neophodne detaljne odredbe koje se odnose na:
- (a) predanost Moldove da ostvari znatan napredak prema čvrstom pravnom okviru za borbu protiv prijevара i uspostavi učinkovitije i djelotvornije sustave kontrole, uključujući odgovarajuće mehanizme za zaštitu zviždača te odgovarajuće mehanizme i mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa, kao i da pojača borbu protiv pranja novca, organiziranog kriminala, zlouporabe javnih sredstava, financiranja terorizma, izbjegavanja plaćanja poreza, poreznih prijevара ili utaje poreza te drugih nezakonitih aktivnosti koje utječu na sredstva koja se pružaju u okviru Instrumenta;
 - (b) pravila o oslobađanju, zadržavanju i smanjenju sredstava u skladu s člankom 19.;
 - (c) detaljna pravila i obvezu Moldove da dio ukupnog iznosa zajma izdvoji za projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, u skladu s člankom 6. stavkom 4.;
 - (d) aktivnosti povezane s upravljanjem, kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom te sa sistemskim revizijama, istragama, mjerama za borbu protiv prijevара i suradnjom;
 - (e) pravila o izvješćivanju Komisije o tome jesu li i na koji način ispunjeni uvjeti plaćanja iz članka 10.;
 - (f) pravila o porezima, carinama i davanjima u skladu s člankom 27. stavcima 9. i 10. Uredbe (EU) 2021/947;

- (g) mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevare, korupcije i sukoba interesa, te obvezu da osobe ili subjekti koji izvršavaju sredstva Unije u okviru Uredbe bez odgode obavijeste Komisiju, OLAF i, ako je to primjenjivo, EPPO o potencijalnim ili stvarnim slučajevima nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa i drugim nezakonitim aktivnostima koje utječu na sredstva koja se pružaju u okviru Instrumenta te o daljnjem postupanju u vezi s njima;
- (h) obveze iz članaka 21. i 22., uključujući precizna pravila i vremenski okvir za prikupljanje podataka od strane Moldove te pristup tim podacima za Komisiju, OLAF, Revizorski sud i, ako je to primjenjivo, EPPO;
- (i) postupak za osiguravanje da zahtjevi za isplatu potpore u obliku zajma budu unutar raspoloživog iznosa za zajmove, u skladu s člankom 6. stavkom 1.;
- (j) pravo Komisije da u slučaju nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa koji utječu na financijske interese Unije i koje Moldova nije ispravila, u slučaju poništenja kvalitativnih ili kvantitativnih koraka ili u slučaju teškog kršenja obveze predviđene sporazumom o Instrumentu razmjerno umanji potporu koja se pruža na temelju Uredbe i osigura povrat svih iznosa iz članka 6. stavka 1. potrošenih u svrhu ispunjavanja ciljeva Uredbe ili da zatraži prijevremenu otplatu zajma;
- (k) pravila i načine u skladu s kojima Moldova treba izvješćivati u cilju praćenja provedbe Instrumenta i ocjenjivanja ostvarivanja ciljeva iz članka 3.;
- (l) obvezu Moldove da Komisiji elektroničkim putem dostavlja podatke iz članka 20.

POGLAVLJE III.

Program reformi

Članak 9.

Podnošenje programa reformi

1. Kako bi primila bilo kakvu potporu na temelju ove Uredbe, Moldova Komisiji podnosi program reformi za razdoblje 2025. – 2027., koji se temelji na ključnim načelima i ciljevima socioekonomskih i temeljnih reformi utvrđenih u Sporazumu o pridruživanju između EU-a i Moldove, dogovorenom u okviru europske politike susjedstva, i okviru politike proširenja.
2. Program reformi pruža sveobuhvatan okvir za postizanje općih i specifičnih ciljeva iz članka 3. te se u njemu utvrđuju reforme koje Moldova treba provesti, kao i područja ulaganja. Program reformi obuhvaća mjere za provedbu reformi putem sveobuhvatnog i usklađenog paketa. U područjima temeljnih pitanja procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, borbu protiv korupcije, što uključuje korupciju na visokoj razini, temeljna prava i slobodu izražavanja, u programima reformi uzimaju se u obzir ocjene iz okvira politike proširenja.
3. Programi reformi moraju biti u skladu s najnovijim okvirom makroekonomske i fiskalne politike podnesenim Komisiji u kontekstu gospodarskog i financijskog dijaloga s Unijom.
4. Program reformi mora biti u skladu s prioritetima reformi utvrđenima u kontekstu pristupanja Moldove i drugim relevantnim dokumentima, nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma i ambicijama za postizanje klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. te ih podupire.

5. U programu reformi moraju se poštovati opća načela utvrđena u članku 4.
6. Program reformi priprema se na uključiv i transparentan način, uz savjetovanje sa socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva.
7. Komisija poziva Moldovu da podnese svoj program reformi u roku od tri mjeseca od stupanja na snagu ove Uredbe. Komisija prosljeđuje program reformi Moldove Europskom parlamentu i Vijeću čim ga zaprimi.

Članak 10.

Načela za financiranje u okviru programa reformi

8. Uredbom se predviđaju poticaji za provedbu programa reformi utvrđivanjem uvjeta plaćanja koji moraju biti ispoštovani za oslobađanje sredstava. Ti uvjeti plaćanja primjenjuju se na sredstva iz članka 6. stavka 1., uz izuzeće dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Ti uvjeti plaćanja u obliku su mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka. Ti koraci odražavaju napredak u određenim socioekonomskim reformama te u temeljnim pitanjima procesa proširenja u vezi s postizanjem ciljeva Instrumenta utvrđenih u članku 3., u skladu s okvirom politike proširenja.
9. Ispunjenje tih uvjeta plaćanja dovodi do potpunog ili djelomičnog oslobađanja sredstava, ovisno o tome u kojoj su mjeri ispunjeni.

10. Makrofinancijska stabilnost, dobro upravljanje javnim financijama, transparentnost i nadzor nad proračunom opći su uvjeti koji se moraju ispuniti kako bi se oslobodila financijska sredstva.

[...]

Članak 11.

Sadržaj programa reformi

1. U programu reformi posebno se utvrđuju sljedeći elementi, koji moraju biti obrazloženi i potkrijepljeni:
- (a) mjere koje predstavljaju dosljedan, sveobuhvatan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva iz članka 3., uključujući strukturne reforme, ulaganja i mjere za osiguravanje usklađenosti s preduvjetima iz članka 5., prema potrebi;
 - (b) objašnjenje na koji su način mjere usklađene s općim načelima iz članka 4. te zahtjevima, strategijama, planovima i programima iz članaka 4. i 10.;
 - (c) objašnjenje na koji se način očekuje da se mjerama dodatno ojačaju temeljna pitanja procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (n), uključujući vladavinu prava, temeljna prava i borbu protiv korupcije;
 - (d) okvirni popis ulagačkih projekata i programa ulaganja namijenjen za raspravu i odobrenje u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, uključujući odgovarajuće ukupne opsege ulaganja i predviđene rokove za provedbu;

- (e) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera klimatskim i okolišnim ciljevima i njihove usklađenosti s načelom „ne nanosi bitnu štetu”;
- (f) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera digitalnoj transformaciji;
- (g) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera obrazovanju, osposobljavanju, zapošljavanju i socijalnim ciljevima;
- (h) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena i djevojčica te promicanju njihovih prava;
- (i) okvirni vremenski raspored reformi i ulaganja te predviđeni uvjeti plaćanja za oslobađanje sredstava, u obliku mjerljivih kvalitativnih i kvantitativnih koraka koje se planira provesti najkasnije do 31. prosinca 2027.;
- (j) objašnjenje na koji se način očekuje da će mjere doprinijeti postupnom i kontinuiranom usklađivanju sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom, uključujući Unijine mjere ograničavanja;
- (ja) objašnjenje na koji se način očekuje da će se s pomoću mjera izgraditi kapaciteti i ostvariti ulaganja u administrativno osoblje u Moldovi;**
- (k) mehanizmi za djelotvorno praćenje, izvješćivanje i evaluaciju programa reformi od strane Moldove, uključujući predložene mjerljive kvalitativne i kvantitativne korake i relevantne pokazatelje utvrđene u stavku 2.;

- (l) pojašnjenje sustava Moldove za djelotvorno sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, i sukoba interesa te za provedbu pravila za kontrolu državnih potpora, kao i predloženih mjera za ispravljanje postojećih nedostataka u prvim godinama provedbe programa reformi;
- (m) za pripremu i, ako je primjenjivo, provedbu programa reformi, sažetak postupka savjetovanja, provedenog u skladu s pravnim okvirom Moldove s relevantnim dionicima, uključujući moldavski parlament, lokalne i regionalne vlasti i tijela, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te način na koji se u programu reformi održava doprinos tih dionika;
- (n) plan komunikacije i vidljivosti programa reformi za lokalnu publiku u Moldovi;
- (o) sve druge relevantne informacije.

2. Program reformi temelji se na rezultatima i uključuje pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i specifičnih ciljeva utvrđenih u članku 3. Ti se pokazatelji temelje, ako je to primjereno i relevantno, na međunarodno dogovorenim pokazateljima i onima koji su već dostupni u vezi s politikama Moldove. Pokazatelji su, u mjeri u kojoj je to moguće, usklađeni i s ključnim pokazateljima uspješnosti uključenima u Provedbenu odluku Komisije o odobravanju programa reformi za zapadni Balkan na temelju Uredbe (EU) 2024/1449 i u Okvir za mjerenje rezultata fonda EFOR+.

Članak 12.

Komisijina ocjena programa reformi

1. Komisija bez nepotrebne odgode ocjenjuje relevantnost, sveobuhvatnost i primjerenost programa reformi Moldove ili, ako je to primjenjivo, svih izmjena tog programa. Pri provedbi svoje ocjene Komisija blisko surađuje s Moldovom te može iznijeti primjedbe, zatražiti dodatne informacije ili od Moldove zatražiti da preispita ili izmijeni svoj program reformi.
2. U pogledu cilja utvrđenog u članku 11. stavku 1. točki (j) ove Uredbe, Komisija u skladu s Odlukom 2010/427/EU na odgovarajući način uzima u obzir ulogu i doprinos ESVD-a.
3. Pri ocjenjivanju programa reformi Komisija uzima u obzir relevantne dostupne analitičke informacije o Moldovi, uključujući njezinu makroekonomsku situaciju i održivost duga, obrazloženje i elemente koje je Moldova dostavila u skladu s člankom 13., **učinke agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i pokušaje destabilizacije Moldove**, te sve ostale relevantne informacije kao što su informacije iz članka 11.
4. U svojoj ocjeni Komisija posebno uzima u obzir sljedeće kriterije:
 - (a) predstavlja li program reformi relevantan, sveobuhvatan, dosljedan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3. i elemenata iz članka 11.;
 - (b) jesu li program reformi i njegove mjere u skladu s načelima, strategijama, planovima i programima iz članaka 4. i 11.;

- (c) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati napredak prema premošćivanju socioekonomskih razlika između Moldove i Unije, čime će se poboljšati gospodarski i socijalni razvoj te razvoj zaštite okoliša Moldove, poduprijeti konvergencija prema standardima Unije, smanjiti nejednakosti i ojačati socijalna kohezija;
- (d) može li se očekivati da će se programom reformi dodatno ojačati temeljni aspekti procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (a);
- (e) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati tranzicija Moldove prema održivom, klimatski neutralnom i uključivom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene putem poboljšanja povezivosti, napretka u usporednoj zelenoj i digitalnoj tranziciji, uključujući bioraznolikost, smanjenje strateških ovisnosti te poticanje istraživanja i inovacija, obrazovanja, osposobljavanja, zapošljavanja i vještina te šireg tržišta rada, s posebnim naglaskom na mladima;
- (f) jesu li mjere programa reformi usklađene s načelima „ne nanosi bitnu štetu” i „ne zaboravimo nikoga”;
- (g) jesu li u programu reformi na odgovarajući način obuhvaćeni potencijalni rizici u usklađivanju s preduvjetima i uvjetima plaćanja;
- (h) jesu li uvjeti plaćanja koje je predložila Moldova primjereni i ambiciozni, u skladu s okvirom politike proširenja te dovoljno smisleni i jasni kako bi se omogućilo odgovarajuće oslobađanje sredstava u slučaju njihova ispunjenja te jesu li predloženi pokazatelji za izvješćivanje primjereni i dostatni za praćenje napretka u ostvarivanju općih ciljeva i izvješćivanje o njemu;

- (i) očekuje li se da će se aranžmanima koje je predložila Moldova djelotvorno sprečavati, otkrivati i ispravljati nepravilnosti, prijevare, korupcija i sukobi interesa, organizirani kriminal i pranje novca, kao i učinkovito istraživati i kazneno goniti kaznena djela kojima su zahvaćena sredstva u okviru Instrumenta;
 - (j) odražava li program reformi doprinos relevantnih dionika, uključujući moldavski parlament, **pravno priznata** lokalna i regionalna predstavnička tijela i vlasti, socijalne partnere i organizacije civilnog društva.
5. Za potrebe ocjenjivanja programa reformi koje dostavi Moldova Komisiji mogu pomagati neovisni stručnjaci.

Članak 13.

Provedbena odluka Komisije

1. U slučaju pozitivne ocjene Komisija provedbenom odlukom odobrava program reformi koji je podnijela Moldova, u skladu s člankom 12. ili, ako je primjenjivo, izmjene programa podnesene u skladu s člankom 14. [...] **Ta se provedbena odluka donosi u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 27.**
2. U provedbenoj odluci Komisije iz stavka 1. utvrđuju se reforme koje Moldova treba provesti, područja ulaganja koja trebaju primiti potporu i uvjeti plaćanja koji proizlaze iz programa reformi, uključujući vremenski raspored.

3. Provedbenom odlukom Komisije iz stavka 1. utvrđuje se i sljedeće:
- (a) okvirni iznos ukupnih sredstava dostupnih Moldovi ako ispuní uvjete plaćanja iz članka 10. stavka 1. i planirani obroci koji će se isplatiti, uključujući pretfinanciranje, strukturirano u skladu s člankom 11., nakon što Moldova na zadovoljavajući način ispuní relevantne uvjete plaćanja u obliku kvalitativnih i kvantitativnih koraka utvrđenih u vezi s provedbom programa reformi;
 - (b) raščlamba financiranja po obroku između potpore u obliku zajma i bespovratne potpore;
 - (c) rok do kojeg se moraju ispuniti konačni uvjeti plaćanja za reforme;
 - (d) aranžmani i vremenski raspored za praćenje i provedbu programa reformi te izvješćivanje o njemu, uključujući, ako je to primjereno, s pomoću demokratskog nadzora iz članka 4. te, ako je to relevantno, mjere potrebne za usklađivanje s člankom 23.;
 - (e) pokazatelji iz članka 11. stavka 2. za procjenu napretka u ostvarivanju općih i specifičnih ciljeva utvrđenih u članku 3.

Članak 14.

Izmjene programa reformi

1. Ako zbog objektivnih okolnosti Moldova više ne može, djelomično ili u cijelosti, ostvariti program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, ona može predložiti izmijenjeni program reformi. U tom slučaju Moldova može Komisiji podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu njezine provedbene odluke iz članka 13. stavka 1.

2. Komisija može izmijeniti provedbenu odluku, posebno kako bi se uzela u obzir promjena raspoloživih iznosa u skladu s načelima iz članka 19., **u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 27.**
3. Ako Komisija smatra da je na temelju razloga koje je navela Moldova opravdano izmijeniti njezin program reformi, Komisija ocjenjuje izmijenjeni program reformi u skladu s člankom 12. i može, bez nepotrebne odgode, izmijeniti provedbenu odluku iz članka 13. stavka 1., **u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 27.**
4. U izmjeni Komisija može prihvatiti rokove za produljenje uvjeta plaćanja do i uključujući 31. prosinca 2028.

Članak 15.

Sporazum o zajmu, operacije uzimanja i davanja zajmova

1. Za potrebe financiranja potpore iz Instrumenta u obliku zajmova, Komisija je ovlaštena, u ime Unije, pozajmiti potrebna sredstva na tržištima kapitala ili od financijskih institucija u skladu s člankom 224. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.
2. Komisija sklapa sporazum o zajmu s Moldovom. U sporazumu o zajmu utvrđuju se maksimalni iznos zajma, razdoblje dostupnosti i detaljni uvjeti potpore u okviru Instrumenta u obliku zajmova. Zajmovi traju najviše 40 godina od datuma potpisivanja sporazuma o zajmu. Sporazum o zajmu sadržava iznos pretfinanciranja i pravila o poravnanju pretfinanciranja.

Dodatno uz članak 220. stavak 5. Financijske uredbe i odstupajući od njega, sporazum o zajmu sadržava iznos pretfinanciranja i pravila o poravnanju pretfinanciranja.

3. Sporazum o zajmu **istodobno** se [...] stavlja na raspolaganje Europskom parlamentu i Vijeću.

Članak 16.

Izdvajanje rezervacija

1. Izdvajanje rezervacija za zajmove utvrđuje se po stopi od 9 % iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (a) Uredbe (EU) 2021/947 i upotrebljava se kao dio rezervacija za pokrivanje sličnih rizika.
2. Odstupajući od članka **214.** [...] stavka 2. posljednje rečenice Financijske uredbe, rezervacije se isplaćuju progresivno i u cijelosti najkasnije nakon isplate zajmova u cijelosti.
3. Stope rezervacija preispituju se barem svake tri godine od datuma početka primjene ove Uredbe u skladu s postupkom predviđenim u članku 31. stavku 5. četvrtom podstavku Uredbe (EU) 2021/947.

Članak 17.

Pretfinanciranje

1. Nakon podnošenja programa reformi Komisiji Moldova može zatražiti oslobađanje pretfinanciranja u iznosu do 7 % ukupnog iznosa predviđenog u okviru Instrumenta u skladu s člankom 6. stavkom 1., nakon odbitka dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku potporu, kao i rezervacija za zajmove.

2. Komisija može osloboditi zatraženo pretfinanciranje nakon donošenja provedbene odluke iz članka 13. i stupanja na snagu sporazuma o Instrumentu iz članka 8. i sporazuma o zajmu iz članka 15. Sredstva se oslobađaju u skladu s prvom rečenicom članka 19. stavka 3. i podložno poštovanju preduvjeta utvrđenih u članku 5.
3. Komisija odlučuje o vremenskom okviru za isplatu pretfinanciranja, koje se može isplatiti u jednoj ili više tranši.

Članak 18.

Provedba projekata ulaganja u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu

1. Kako bi se iskoristila financijska potpora Unije za privlačenje dodatnih ulaganja, ulaganja kojima se podupire program reformi provode se u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama u obliku ulagačkih projekata odobrenih u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu.
2. Nakon zadovoljavajućeg ispunjenja **svih primjenjivih** [...] uvjeta plaćanja Komisija će donijeti odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava, kako je navedeno u članku 19. stavku 3. Tom se odlukom, u skladu s člankom 6. stavkom 1., utvrđuje iznos sredstava koji treba staviti na raspolaganje u obliku bespovratne potpore koju Unija pruža za projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu te iznos financijske pomoći koja se dodjeljuje kao potpora u obliku zajma koji se treba isplatiti Moldovi. U toj se odluci, u skladu s omjerom utvrđenim u sporazumu o Instrumentu kako je navedeno u članku 8. stavku 5. točki (c), utvrđuje i udio te potpore u obliku zajma koji Moldova treba staviti na raspolaganje kao sufinanciranje za projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu.

Članak 19.

Ocjena ispunjavanja uvjeta plaćanja, zadržavanje i preraspodjela sredstava, pravila o plaćanjima

1. Moldova dvaput godišnje podnosi propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava najkasnije dva mjeseca nakon roka iz Provedbene odluke Komisije u vezi s ispunjenim uvjetima plaćanja povezanim s kvantitativnim i kvalitativnim koracima, kako je utvrđeno u programu reformi.
2. Komisija bez nepotrebne odgode ocjenjuje je li Moldova ispunila preduvjete utvrđene u članku 5. i načela za financiranje iz članka 10. stavka 3. te je li ostvarila zadovoljavajuće ispunjenje uvjeta plaćanja utvrđenih u provedbenoj odluci Komisije iz članka 13. Ako Komisija utvrdi da Moldova više ne ispunjava uvjete plaćanja na temelju kojih je prethodno izvršila uplate, smanjit će buduće isplate za jednakovrijedan iznos. Komisiji mogu pomagati stručnjaci, uključujući stručnjake iz država članica. Ako zahtjev za oslobađanje sredstava ili zahtjev za plaćanje uključuje korak povezan s poglavljem 32. iz članka 22. [...] stavka 2., Komisija može donijeti odluku o odobravanju oslobađanja sredstava samo ako takav korak pozitivno ocijeni.
3. Ako Komisija pozitivno ocijeni zadovoljavajuće ispunjenje svih primjenjivih uvjeta, bez nepotrebne odgode obavještuje **Vijeće** [...] , **nakon čega donosi** odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima. **Ta se odluka donosi u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 27.** U pogledu tih iznosa odluka se smatra uvjetom iz članka 10.

4. Ako Komisija negativno ocijeni ispunjenost bilo kojeg od uvjeta prema vremenskom rasporedu, oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima zadržava se. **Komisija bez nepotrebne odgode obavještuje Vijeće.** Zadržani iznosi oslobađaju se tek nakon što Moldova u okviru naknadnog zahtjeva za oslobađanje sredstava propisno obrazloži da je poduzela potrebne mjere kako bi se osiguralo zadovoljavajuće ispunjenje odgovarajućih uvjeta.
5. Ako Komisija zaključi da Moldova nije poduzela potrebne mjere u roku od 12 mjeseci od početne negativne ocjene iz stavka 4., Komisija smanjuje iznos bespovratne financijske potpore i zajma razmjerno dijelu koji odgovara relevantnim uvjetima plaćanja. Tijekom prve godine provedbe primjenjuje se rok od 24 mjeseca, koji počinje teći od trenutka početne negativne ocjene iz stavka 4. Moldova može iznijeti svoja opažanja u roku od dva mjeseca od dana kad joj Komisija priopći svoje zaključke.
6. Svaki iznos koji odgovara uvjetima plaćanja koji nisu ispunjeni do 31. prosinca 2028. više nije plativ Moldovi i po potrebi se opoziva ili poništava iz raspoloživog iznosa potpore u obliku zajma.

7. Komisija može smanjiti iznos bespovratne financijske potpore i od Moldove osigurati povrat, među ostalim prijebojem, svih iznosa potrošenih za postizanje ciljeva Instrumenta ili smanjiti iznos zajma koji se treba isplatiti Moldovi ili zahtijevati prijevremenu otplatu zajma u skladu sa sporazumom o zajmu u slučaju nepropisno isplaćenih sredstava, utvrđenih slučajeva ili ozbiljne zabrinutosti u vezi s nepravilnostima, prijevarom, korupcijom i sukobima interesa koji utječu na financijske interese Unije koje Moldova nije ispravila ili poništenja kvalitativnih ili kvantitativnih koraka ili u slučajevima u kojima se nakon plaćanja utvrdi da koraci nisu zadovoljavajuće ispunjeni ili da je došlo do teškog kršenja obveze koja proizlazi iz sporazuma o Instrumentu ili sporazuma o zajmu, među ostalim na temelju informacija koje je dostavio OLAF ili izvješća Revizorskog suda. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće prije donošenja odluke o takvom smanjenju.
8. Odstupajući od članka 116. stavka 2. Financijske uredbe, rok za plaćanje iz članka 116. stavka 1. točke (a) Financijske uredbe počinje teći od datuma priopćenja odluke o odobravanju isplate Moldovi na temelju stavka 3. ovog članka.
9. Članak 116. stavak 5. Financijske uredbe ne primjenjuje se na plaćanja izvršena kao financijska pomoć, usmjerena izravno u riznicu Moldove na temelju ovog članka i članka 23. ove Uredbe.
10. Isplata bespovratne financijske potpore i zajmova iz ovog članka usklađuje se s proračunskim izdvajanjima, kako je utvrđeno u godišnjem proračunskom postupku, te ovisi o raspoloživim sredstvima. Sredstva se isplaćuju u obrocima. Obrok se može isplatiti u jednoj ili više tranši.
11. Iznosi se isplaćuju slijedom odluke iz stavka 3. u skladu sa sporazumom o zajmu.

12. Bilo koji iznos potpore isplaćuje se pod uvjetom da Moldova podnese zahtjev za plaćanje u obliku utvrđenom u sporazumu o zajmu i mora biti u skladu s odredbama utvrđenima u sporazumu o Instrumentu. [...]

Članak 20.

Transparentnost u pogledu osoba i subjekata koji primaju financijska sredstva za provedbu programa reformi

1. Moldova objavljuje ažurirane podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financijskih sredstava koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom trogodišnjeg razdoblja za provedbu reformi i ulaganja u okviru Instrumenta.
2. Za krajnje primatelje iz stavka 1. sljedeće informacije objavljuju se u strojno čitljivom formatu na internetskoj stranici, poredane po ukupnim primljenim sredstvima, pri čemu se poštuju zahtjevi u pogledu povjerljivosti i sigurnosti, a posebno zaštite osobnih podataka:
 - (a) u slučaju pravnih osoba, puni pravni naziv primatelja i identifikacijski broj za PDV ili porezni identifikacijski broj, ako je dostupan, ili druga jedinstvena identifikacijska oznaka utvrđena u pravnim propisima primjenjivima na pravnu osobu;
 - (b) u slučaju fizičkih osoba, ime i prezime odnosno imena i prezimena primatelja;
 - (c) iznos koji je primatelj primio te reforme i ulaganja u okviru instrumenta za Moldovu čijoj provedbi dotični iznos doprinosi.
3. Informacije iz stavka 2. ne objavljuju se ako bi njihovo otkrivanje moglo ugroziti prava i slobode krajnjih primatelja ili ozbiljno naštetiti njihovim komercijalnim interesima. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje Komisiji.

4. Moldova najmanje jedanput godišnje Komisiji elektroničkim putem dostavlja podatke o krajnjim primateljima iz stavka 1. ovog članka u strojno čitljivom formatu koji treba utvrditi u sporazumu o Instrumentu, kako je navedeno u članku 8. stavku 5. točki (1).

POGLAVLJE IV.

Zaštita financijskih interesa Unije

Članak 21.

Zaštita financijskih interesa Unije

1. Pri provedbi Instrumenta Komisija i Moldova poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi zaštitile financijske interese Unije, uzimajući u obzir načelo proporcionalnosti i posebne uvjete pod kojima će Instrument funkcionirati, preduvjete utvrđene u članku 5. stavku 1. i uvjete utvrđene u konkretnim sporazumima o Instrumentu, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti, kao i istrage i progona kaznenih djela koja utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta. Moldova se obvezuje na ostvarivanje napretka prema djelotvornim i učinkovitim sustavima upravljanja i kontrole te osigurava mogućnost povrata pogrešno isplaćenih ili nepravilno upotrijebljenih iznosa.
2. U sporazumu o Instrumentu predviđaju se sljedeće obveze Moldove:
 - (a) da redovito provjerava da su dodijeljena financijska sredstva upotrijebljena u skladu s primjenjivim pravilima, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti;
 - (b) da štiti zviždače;

- (c) da poduzima odgovarajuće mjere za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti, kao i da istražuje i progoni kaznena djela koja utječu na financijske interese Unije, da otkriva i izbjegava dvostruko financiranje i poduzima pravne mjere za povrat zloupotrijebljenih sredstava, među ostalim u vezi sa svim mjerama za provedbu reformi i programa ili projekata ulaganja u okviru programa reformi i da, bez odgode i ako je to primjenjivo, poduzima odgovarajuće mjere za obradu zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć EPPO-a i nadležnih tijela država članica u vezi s kaznenim djelima koja utječu na sredstva u okviru Instrumenta;
- (d) za potrebe stavka 1., a posebno za provjere upotrebe sredstava u vezi s provedbom reformi iz programa reformi, da osigura prikupljanje, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka, odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu mjera programa reformi u skladu s poglavljem III. i pristup tim podacima;
- (e) da izričito ovlasti Komisiju, OLAF, Revizorski sud i, ako je to primjenjivo, EPPO da izvršavaju svoje ovlasti kako je predviđeno u članku 129. Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.

3. U sporazumu o Instrumentu predviđa se i pravo Komisije da razmjerno umanju iznos bespovratne financijske potpore koja se pruža iz Instrumenta i od Moldove osigura povrat, među ostalim prijebojem, svih iznosa potrošenih za ispunjavanje ciljeva Instrumenta te umanju iznos bespovratne financijske potpore koja se pruža Korisniku ili zatraži prijevremenu otplatu zajma u skladu sa sporazumom o zajmu u slučaju nepropisno isplaćenih sredstava, utvrđenih slučajeva ili ozbiljne zabrinutosti u vezi s nepravilnostima, prijevarom, korupcijom i sukobima interesa koji utječu na financijske interese Unije koje Moldova nije ispravila ili ako se nakon plaćanja utvrdi da koraci nisu zadovoljavajuće ispunjeni ili da je došlo do teškog kršenja obveze koja proizlazi iz sporazuma o Instrumentu ili sporazuma o zajmu. Komisija pri odlučivanju o iznosu povrata i smanjenja ili o iznosu koji se mora prijevremeno otplatiti mora poštovati načelo proporcionalnosti i uzeti u obzir težinu nepravilnosti, prijevare, korupcije ili sukoba interesa koji utječe na financijske interese Unije ili ozbiljnost kršenja obveze. Prije provedbe smanjenja ili traženja prijevremene otplate Moldovi se daje mogućnost da iznese svoja opažanja.
4. Osobe i subjekti koji izvršavaju sredstva u okviru Instrumenta bez odgode izvješćuju Komisiju i OLAF o svim sumnjama na prijevaru, korupciju, sukobe interesa i nepravilnosti koji utječu na financijske interese Unije.

Članak 22.

Uloga unutarnjih sustava Moldove i njezinog revizijskog tijela

1. Za dio sredstava iz Instrumenta koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć Komisija se može oslanjati na revizijska tijela osnovana u Moldovi u svrhu kontrole javnih rashoda. Komisija se, po potrebi, oslanja i na dodatan demokratski nadzor iz članka 4. stavka 9.

2. U programu reformi u prvim godinama provedbe prednost se daje reformama koje su povezane s pregovaračkim poglavljem 32., posebno u smislu upravljanja javnim financijama, unutarnje kontrole i borbe protiv prijevара, zajedno s poglavljima 23. i 24., posebno kad je riječ o pravosuđu, korupciji i organiziranom kriminalu te poglavljem 8., posebno kad je riječ o kontroli državnih potpora.
3. Moldova bez odgode izvješćuje Komisiju o svim nepravilnostima, uključujući prijевare, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćuje o tijeku upravnih i pravnih postupaka u vezi s tim nepravilnostima. Takvo izvješćivanje provodi se elektroničkim putem u Sustavu za upravljanje nepravilnostima koji je uspostavila Komisija.
4. Subjekti iz stavka 1. održavaju redoviti dijalog s Revizorskim sudom, OLAF-om i, prema potrebi, EPPO-om.
5. Komisija može provesti detaljne preglede sustava izvršenja proračuna Moldave na temelju procjene rizika i dijaloga s revizijskim tijelima te izdati preporuke za poboljšanje sustava.
6. Komisija može donijeti preporuke za Moldovu u pogledu svih slučajeva u kojima, prema njezinu mišljenju, nadležna tijela nisu poduzela potrebne korake za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevара, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti koji utječu ili postoji ozbiljan rizik da bi mogli utjecati na dobro financijsko upravljanje rashodima koji se financiraju u okviru Instrumenta te u svim slučajevima u kojima utvrdi nedostatke koji utječu na oblik i funkcioniranje sustava kontrole koji su uspostavila ta tijela. Moldova provodi takve preporuke ili obrazlaže zašto to nije učinila.

POGLAVLJE V.

PRAĆENJE, IZVJEŠĆIVANJE I EVALUACIJA

Članak 23.

Praćenje i izvješćivanje

1. Komisija prati provedbu Instrumenta i ocjenjuje ostvarivanje ciljeva utvrđenih u članku 3. Praćenje provedbe ciljano je i proporcionalno aktivnostima koje se provode u okviru sporazuma o Instrumentu te se njime ne dovode u pitanje zahtjevi za izvješćivanje utvrđeni u Uredbi (EU) 2021/947. Očekuje se da pokazatelji iz članka 11. stavka 2. doprinesu Komisijinu praćenju Instrumenta.
2. U sporazumu o Instrumentu iz članka 8. utvrđuju se pravila i načini za izvješćivanje Komisije od strane Moldove za potrebe stavka 1. ovog članka.
3. Komisija Europskom parlamentu i Vijeću podnosi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe. Godišnje izvješće dopunjava se prezentacijama o trenutnom stanju provedbe Instrumenta dvaput godišnje.
4. Komisija podnosi godišnje izvješće iz stavka 3. Odboru iz članka 27. stavka 1.
5. Komisija izvješćuje o napretku u provedbi programa reformi Moldove u kontekstu tablice pokazatelja iz Uredbe (EU) 2024/1449.

Članak 24.

Tablica pokazatelja

6. Komisija izvješćuje o napretku u provedbi programa reformi u tablici pokazatelja iz Uredbe (EU) 2024/1449.

Članak 25.

Evaluacija Instrumenta

1. Nakon 31. prosinca 2027., a najkasnije do 31. prosinca 2031. Komisija provodi neovisnu *ex post* evaluaciju Uredbe. U toj *ex post* evaluaciji ocjenjuje se doprinos Unije postizanju ciljeva ove Uredbe.
2. U *ex post* evaluaciji primjenjuju se načela dobre prakse Odbora za razvojnu pomoć OECD-a u cilju utvrđivanja jesu li postignuti ciljevi i oblikovanja preporuka radi poboljšanja budućih aktivnosti.
3. Komisija Europskom parlamentu, Vijeću i državama članicama dostavlja nalaze i zaključke *ex post* evaluacije zajedno sa svojim primjedbama i daljnjim mjerama. O *ex post* evaluaciji može se raspravljati na zahtjev Europskog parlamenta, Vijeća ili država članica. Rezultati se uzimaju u obzir pri pripremi budućih programa i aktivnosti i pri dodjeli sredstava. Ta *ex post* evaluacija i daljnja postupanja u vezi s njom javno su dostupni.

4. Komisija u odgovarajućoj mjeri uključuje sve relevantne dionike, uključujući Moldovu, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, u postupak evaluacije financiranja sredstvima Unije na temelju ove Uredbe i može se, prema potrebi, odlučiti na provedbu zajedničkih evaluacija s državama članicama i drugim partnerima, uz blisku uključenost Moldove.

Članak 26.

Izvešćivanje Moldove u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga

1. Korisnik jedanput godišnje u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga izvješćuje o napretku postignutom u ostvarivanju dijela programa reformi koji se odnosi na reforme.

**POGLAVLJE VI.
ZAVRŠNE ODREDBE**

Članak 27.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor osnovan Uredbom (EU) 2021/947.
2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.
3. U pogledu provedbenih akata iz članka 13. stavka 1. i članka 14. stavka 2., ako odbor ne podnese mišljenje, Komisija ne donosi nacrt provedbenog akta i primjenjuje se članak 5. stavak 4. treći podstavak Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 28.

Informiranje, komunikacija i promidžba

1. Ne dovodeći u pitanje zahtjeve utvrđene u Uredbi (EU) 2021/947 Komisija se uključuje u komunikacijske aktivnosti kako bi osigurala vidljivost financiranja Unije za financijsku potporu predviđenu u programu reformi, među ostalim putem komunikacijskih aktivnosti koje provodi zajedno s Moldovom. Komisija osigurava da se potpora u okviru Instrumenta priopći i potvrdi u izjavi o financiranju. Djelovanja koje se financiraju u okviru Instrumenta provode se u skladu sa zahtjevima u pogledu komunikacije i vidljivosti u vezi s vanjskim djelovanjima koja se financiraju sredstvima Unije i u drugim relevantnim smjernicama.
2. Primatelj sredstava Unije aktivno priznaje podrijetlo i osigurava vidljivost tih sredstava, među ostalim, ako je to primjenjivo, isticanjem amblema Unije i odgovarajuće izjave o financiranju koja glasi „Financira Europska unija”, posebice pri promicanju djelovanja i njihovih rezultata, pružanjem dosljednih, djelotvornih i razmjernih ciljanih informacija različitoj publici, među ostalim medijima i javnosti.
3. Informiranje, komunikacija i promidžba osiguravaju se u pristupačnom formatu.

Članak 29.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu,

Za Europski parlament
Predsjednik/Predsjednica

Za Vijeće
Predsjednik/Predsjednica